

ШӘКӘРІМ ҚҰДАЙБЕРДІҰЛЫНЫҢ ТУҒАНЫНА 165 ЖЫЛ

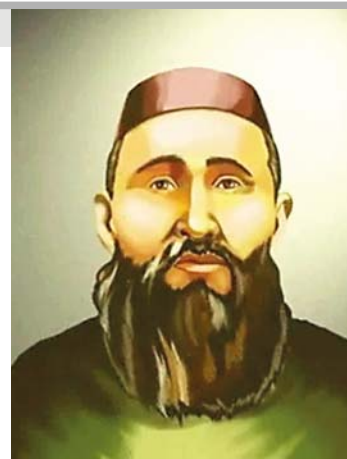
АДАСПАЙСЫҢ АҚЫЛДЫ, АРЛЫҒА ЕРСЕҢ...

Жақында Әбілқас Сағынов атындағы Қарағанды техникалық университетінің қазақ тілі және мәдениеті кафедрасы жанынан құрылған «Ұлттық тәрбие тағылымы» ғылыми – зерттеу үйірмесінің мүшелерінің ұйымдастыруымен қазақтың ақыны, философы Шәкәрім Құдайбердіұлының 165 жылдығына арналған «Адаспайсың ақылды, арлыға ерсең...» атты әдеби-сазды танымдық кеш болып өтті. Бұл мәдени іс-шараға жетекшілік еткен «Абай еліне саяхат» клубы мен «Ұлттық тәрбие тағылымы» ғылыми-зерттеу үйірмелерінің жетекшілері, қазақ тілі және мәдениеті кафедрасының аға оқытушылары Хасен Мұрат Әбдірахманұлы мен Әбілқасов Ғабиден Мәжитұлы. «Адаспайсың ақылды, арлыға ерсең» атты әдеби-сазды мәдени шараны магистратураның ХТОВ мамандығында оқитын магистрант, Облыстық, Республикалық ақындар айтысының жеңімпазы, суырып салма ақын, «Ұлттық тәрбие тағылымы» үйірмесінің белді мүшелерінің бірі Оспанов Бекарыс «Шәкәрім ақынға арнау» жырымен ашып берді. Арнау орындалып болғаннан кейін жиналған көпшілікке арна-

йы Шәкәрімнің өмірі мен шығармашылығына арналған бейнефильм көрсетілді. Әдеби-сазды мәдени іс-шарада үйірме мүшелері: АҚЖ-22-5, АҚЖ-22-2, МІ-22-1, ЕТ-22-2, ЭЭ-22-2с, АЖБ-22-3 топтарының студенттері Карибай Саламат, Рахметов Мерей, Ахметова Толғанай, Асхат Балнұр, Сахаба Бахтияр, Манубаев Елшібек, Бақытбек Сұлтан, Ким Валерий, Ким Виталий, Келдибеков Әділбек, Татубай Аида, Кан Георгий, Маулен Зере және т.б. философ ақын, аудармашы, шежіреші Шәкәрім Құдайбердіұлының өлең жырларын, әндерін нақышына келтіре орындап, көрермендердің алғыстарына бөленді. Осы шағын мақаламызда, қысқаша ақын шығармашылығы жөнінде айтып өткенді де жөн көреміз. Шәкәрім Құдайбердіұлы 1858 жылы Қазіргі Абай облысындағы, Шыңғыстауда дүниесігін ашадy. Ұлы ақын Абай Құнанбайұлының жеті ағайынды болғаны бізге белгілі, Құдайберді Шәкәрімнің әкесі, ол Абайдың ең үлкен ағасы болған. Парасат пайымы жарасқан, мейірбан, кең пейіл ағасын Абай айырықша сыйлап, қадір тұтқан. Құдайберді Құнанбайұлы Шәкәрімнің алты жасында дүниеден озады. Шәкәрім бала кезінен айтқан сөзді ұғып алатын ұғымтал, алғыр, өнер сүйгіш, пысық болып өсті. Оның өнер-білімге, құштарлығын, зеректігін аңғарған ағасы Абай өзінің қамқорлығына алып, өзінің бауыры, шәкірті ретінде оң бағыт-бағдарын береді. Шәкәрім әбден сауатын ашып, әріп-қаріп танып, кітап оқу мүмкіншілігі жетілген сәтінен бастап Абай оны терең біліммен сусындауына мол ықпалын тигізе бастайды. Білімге, оқуға құштарлығы бала кезінен байқалған Шәкәрім өз тарапынан да, оқу-білім салаларының ілкі басқыштарына тез жетіле түсіп, оқуда озат шығып, ынта-жігерін көрсетеді. Айнала-

сына ол, бойына біткен талантын ерте танытып үлгереді. «Естігенін ескергіштік, айтқан сөзді тез ұғып алғыштық, ерекше жігерлілік байқатып, есті адамдардың назарына да ілінбей қалмайды. Абай өлеңдерін бір оқығаннан жаттап алуы, жадында берік ұстағыштығы айналасындағыларға ерекше көңіл аудартқан» – деп жазады Шәкәрім туралы естелігінде ғалым, Ханғали Сүйіншіәлиев. Өз бетімен оқып, жетілу үлгісі Құнанбай отбасында қалыптасқан дәстүрлі үрдіс. Ұлы Абайдың өзі қалай өз бетімен іздене, оқып жетілсе, Шәкәрім де осы ағасы салған сара жолмен тәлім-тәрбие алып өскен. Кітап оқуға мүмкіншілігі ашылғаннан бастап, Абай ағасының шығармашылығымен жақын таныса отырып, ақын ағасының өлеңдерін жатқа айту дәрежесіне жетіп, өзінің жазған өлеңдерінде де оқырманды Абайды оқуға шақырады. Мол үлгі, насихат, өнеге Абай өлеңдерінде екенін тілге тиек етеді. Ол, былай, ақынның «Жастарға» деген өлеңіне назар аударайық: — Сақ болалық, бір шоқып, бір қаралық! Қарауылдар мезгіл ғой, тұр қаралық! Жүз айтқанмен, өзгенің бәрі надан, Жалыналық Абайға жүр баралық! Білімді сол кісіден ізденелік, «Әдейі іздеп біз келдік Сізге» делік. «Өмір зая болмастық өнер үйрет, Ақылыңды аяма бізге» делік – деп жастарды Абай шығармашылығымен жақын танысып, ғылым, білімнің бәріде осы ақынның бойынан табылады деп, жан тебіренісін өлеңмен жеткізеді. Ол, арнайы оқу орынын бітірмесе де, Абайдың басшылығымен және өзінің ерік, жігерінің, қайраттылығының, өз бетінше ізденуінің нәтижесінде Шәкәрім сол замандағы қазақ арасындағы, тек қана қазақ емес, бүкіл Түркістан өлкесіндегі ең дарынды, ұламарлардың бірі болып шығады. Қазақ әде-

биетінің дамып, өркендеуіне Шәкәрім әкелген қазына ұлан ғайыр. Шәкәрім мұрасы – халқымыздың ғасырлар бойы ұрпақтан – ұрпаққа жалғасатын, маңызын жоймайтын зерттеудің қайнар көзі. Шәкәрім туындыларын оқығанда Абай ақынның ойлы, философиялық сөздерін ойға түсіреді.

«Адаспайсың ақылды арлыға ерсең, Жалай көрме жылмайы соғы көрсең. Тапқыр, адал, ақниет адамдардың, Алданбайсың артынан ере берсең» – деп Шәкәрім, Абай хакім ағасы бас-таған ақындарды, адал, тапқыр, ақниетті, парасатты, ақылшы ұстаз тұтты. Шәкәрім өзі тілге тиек еткендей, ол кешегі Абайдай ақылды, арлы, жаны таза, ізгі істің жалғастырушысы болды десек қателеспейміз. Адалдық – философиялық-этикалық категория, қазақ халқында адам бойындағы асыл қасиеттердің жиынтық мағынасын білдіретін ұғым. Шәкәрімнің айтар ойы, өмірде ақылды, адал, тәрбиелі, инабатты адам болғың келсе, жақсы адамдарды қадір тұт, сыйла, жақсылардың жолымен жүр деп, халқымыздың, келешекте ел тұтқасын ұстайтын жастарымызға ақыл кеңестерін ұсынып, дұрыс, игі істермен айналысындар деп жол нұсқайды.

«Ұлттық тәрбие тағылымы» ғылыми-зерттеу үйірмесінің белді мүшелері, АҚЖ-22 топтарының студенттері: **Толғанай АХМЕТОВА, Балнұр АСХАТ.**

Ғылыми жетекшілері: аға оқытушылар **Мұрат Хасен, Ғабиден Әбілқасов.**

